

**Postmodernism în informații –
o analiză a transformărilor și tendințelor
în activitatea de informații**

Drd. Sorin-Gabriel COZMA

Serviciul Român de Informații

Abstract

The topic of this article is the security environment and its extreme changes taking into consideration geopolitical and geostrategic context characterized by a continuous chain of crises. The author's endeavour is to define as well the post-modernism concept focusing on key-elements, each of them seen as technology levers to estimate trends in the evolutionary framework of intelligence structures.

Introducere

În ultimii 15-20 de ani, serviciile secrete au fost nevoite să facă față unei succesiuni de **schimbări radicale în mediul de securitate**, cele mai dramatice fiind, de departe, *sfârșitul* „războiului rece” și *atentatele* teroriste de la 11 septembrie 2001, care au determinat schimbări importante de obiective și tipul de misiuni. În același timp, „*revoluția informatică*” a ridicat probleme noi legate de prelucrarea datelor, eficiența metodelor și flexibilitatea structurilor instituționale. Se poate aprecia că, în ultima decadă, **serviciile secrete au fost nevoite să acționeze într-un mediu din ce în ce mai haotic și puțin previzibil**, eforturi intense de adaptare fiind depuse atât în planul metodelor și mijloacelor, cât, mai ales, în plan conceptual.

Abordarea clasică apreciază că evoluția în activitatea de informații este condiționată de o serie de discontinuități, de schimbări bruște (*shifts*) în

contextul geopolitic sau în domeniul tehnologiilor, de constrângeri bugetare ori presiuni politice. În această viziune, având în vedere viteza cu care se derulează evenimentele pe plan internațional, **mediul de securitate evoluează din criză în criză**, în care perioadele de *război rece* (tensiuni politice) alternează sau se suprapun cu cele de *pace fierbinte* (război economic).

Dezvoltările conceptuale de pe această platformă teoretică păcătuiesc prin **lipsa de sistematizare** și prin faptul că, fiind focalizate în principal pe „porțiuni” și mai puțin pe ansamblul mediului de securitate, reușesc să fie **descriptive**, dar prea puțin **predictive**. Acest lucru l-a resimțit din plin întreg Departamentul de analiză din **BND** – Germania, ce a fost desființat în totalitate în anul 1991 și reconstruit din temelii în anul următor pentru că, deși a evaluat corect căile de prăbușire a comunismului și sfârșitul „războiului rece”, nu a anticipat destrămarea Uniunii Sovietice (la vremea respectivă, argumentul BND a fost că în Constituția URSS nu era prevăzută posibilitatea secesiunii). Mult mai, recent, aceeași soartă a împărtășit-o, în anul 2006, și programul **NOC** (*non-official covert*) al CIA de edificare a unei rețele de companii fantomă-în Europa și alte locații pentru a facilita intrarea în contact și, în final, penetrarea unor rețele teroriste¹.

Ce este postmodernismul? Ce este posmodernitatea?

Grosso modo, dacă **postmodernismul** este curentul de gândire, instrumentul analitic, **postmodernitatea** reprezintă obiectul de studiu al postmodernismului, adică modul de organizare a societății în timp și spațiu, cu relațiile complexe dintre procesele economice, politice și culturale de la sfârșitul secolului trecut.

Ca **instrument analitic**, așa cum este văzut de **P. M. Rosenau**, postmodernismul „refuză certitudinile epistemologice, respinge convențiile

¹ Greg Miller, *CIA's ambitious post-9/11 spy plan crumbles*, Los Angeles Times, February 17, 2008, „Sub presiunea exercitată de Congres, 12 astfel de companii au fost înființate în perioada 2002-2004 în cadrul unui program estimat ca valoare la „sute de milioane de dolari”. Abordarea elitistă, lipsa oricărei interferențe cu mediul specific și amplasarea total nepotrivită, departe de orice țintă de interes, au condus la lipsa de rezultate și abandonarea programului.”

metodologice, ocolește căile bătătorite ale cunoașterii, contestă toate versiunile adevărului și alungă recomandările de conduită"².

J. F. Lyotard merge mai departe când afirmă că abordarea postmodernă a cunoașterii pune la îndoială metodele obiectiv-științifice și că „adevărul depinde de context și este determinat de cultură”³.

P. Drucker consideră că postmodernismul înlocuiește abordarea, specifică modernismului, liniar-progresivă a evoluției în general și a istoriei în special, cu „non-liniaritatea, recurența și haosul (n.n. – teorii despre haos)”⁴.

În acest moment al prezentării trebuie să fie destul de dificil de apreciat în ce măsură acest concept poate contribui la **descrierea** și, cu atât mai mult, la **modelarea** unei activități cât se poate de obiectiv-realiste și politic condiționate, cum este cea de informații, context în care se impune trecerea în revistă a câtorva elemente de interes privind **postmodernitatea**, concept în legătură cu care s-au impus în literatura de specialitate **trei perspective generale**.

Prima viziune consideră că nu există, de fapt, o ruptură, o discontinuitate, o diferență de fond, de substanță între modernitate și postmodernitate și că, finalmente, contemporaneitatea nu reprezintă decât o subfață a modernității, un fel de „modernitate superioară”, în care structurile birocratice ale statului și societății capitaliste se „intensifică” și „combină” pentru a elimina „ultimele vestigii ale societății tradiționale”.

De asemenea, fenomenul actual al globalizării nu ar reprezenta decât o accelerare și intensificare a proceselor declanșate încă din cursul secolului al XVI-lea⁵. **În concluzie**, această viziune este liniar-evolutivă, continuu determinată și, prin urmare, reprezintă o critică destul de severă a conceptului.

² P. M. Rosenau, *Postmodernism and the Social Sciences: Insights, Inroads and Intrusions*, Princeton, UP, 1992, p. 3.

³ J. F. Lyotard, *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, Manchester UP, 1994, p. 17.

⁴ P. Drucker, *Landmarks of Tomorrow: A Report on the New „Post-Modern World”*, London, Transaction Publishers, 1996, p. 22.

⁵ R. Robertson, "Mapping the Global Condition: Globalization as the Central Concept", în *Waters et al. 8 note 31*, pp. 397-410.

Cea de-a *doua perspectivă* consideră contemporaneitatea ca o fază de tranziție către era postmodernă, în care coexistă forme sociale de organizare specifice deopotrivă perioadelor premoderne, moderne și postmoderne⁶. Spre deosebire de precedentă, această viziune recunoaște posibilitatea ca schimbări sociale radicale să aibă loc neuniform în spațiu și timp (discontinuități), dar numai pe perioade suficient de mari de timp.

A *treia perspectivă* consideră că ne aflăm în plină eră postmodernă, care marchează o ruptură radicală față de epoca modernă a societății⁷.

Indiferent de viziunea îmbrățișată, majoritatea analiștilor consideră că **suntem în prezent martorii unor schimbări majore**, economice și tehnologice, cu impact asupra structurilor sociale și indivizilor, cu fragmentarea și restructurarea sistemelor politice și economice odată cu trecerea de la producția de masă, dependența de capital și națiunile urbanizate, la puterea economică a cunoașterii și la sisteme disperse și globalizate de organizare.

Peisajul contemporan este desenat de **trei elemente cheie**⁸:

- **Postindustrialismul** – concept ce scoate în evidență modul în care a evoluat raportul dintre volumul forței de muncă și valoarea adăugată în tranziția de la producția de bunuri în industrie la „industria” informației în sectorul de servicii, cu înlocuirea muncii brute și capitalului cu informația și cunoașterea ca factori de producție, cu trecerea de la tehnologia mecanică la tehnologia informației, de la Rockefeller sau Vanderbilt, la Bill Gates (Microsoft) ori Larry Page și Sergey Brin (Google).

- **Postfordismul** – ce evidențiază declinul producției de masă și compromiterea definitivă a idealului Taylorian, cu apariția produselor personalizate și emergența piețelor specializate (de nișă), cu personal implicat atât în procesul de producție, cât și în cel de decizie.

⁶ D. Bell, *The Coming of Post-Industrial Society*, Basic Books, NY, 1999.

⁷ P. Drucker, *Landmarks of Tomorrow: A Report on the New „Post- Modern World”*, London, Transaction Publishers, 1996, p. 22.

⁸ A. Rathwell, *Towards Postmodernism Intelligence, Intelligence and National Security*, Vol. 17, No. 3 (Autumn 2002), Frank Cass, London, pp. 94-95.

• **Globalizarea** – concept care subliniază faptul că, din moment ce procesele sociale, economice și informaționale au loc la scară planetară, entitățile centrale din epoca modernă, statele sau corporațiile pierd în bună măsură controlul acestor fenomene. Este vremea piețelor integrate (fără bariere vamale), organizațiilor suprastatale (Uniunea Europeană) și a societăților transnaționale.

În general este acceptat faptul că forța motrice a acestor elemente de postmodernitate o reprezintă dezvoltările tehnologice, care influențează în mod hotărâtor comportamentul diferitelor entități (*state, grupuri sociale ori indivizi*) în efortul de adaptare la un mediu social în schimbare, de construire a unei identități în condițiile în care certitudini din epoca modernă se dizolvă și valori tradiționale sunt abandonate. Apar identitățile multiple, uniunea dintre om și mașină și cyberspațiul ca alternativă la cartezianul mod de orientare și localizare spațiu-timp.

Folosind aceste elemente pentru descrierea societății contemporane, se pot identifica cinci teme principale ale postmodernității, astfel:

■ **Sfârșitul cunoașterii exhaustive și al teoriilor grandioase.** Una dintre temele principale ale postmodernismului o reprezintă respingerea gândirii moderniste, preocupată de elaborarea unor teorii unificate privind societatea și cunoașterea și a apetenței pentru explicații cuprinzătoare și detaliate în ceea ce privește activitățile sociale. Elementele care nu se potrivesc în imaginea de ansamblu sunt considerate excepții sau cazuri particulare menite să ilustreze imperfecțiunile teoriei și motiv de continuare a eforturilor de conceptualizare. Prin contrast, postmodernismul admite discontinuitățile, materia diferită, trepte (salturi de valori) în parametri, ca elemente ale aceluiasi întreg, cu avantajul că permite un discurs alternativ și accesul la fragmente disperate ale aceleiași realități.

■ **Sfârșitul preocupării pentru adevăruri incontestabile.** Postmodernismul refuză noțiunea de adevăr obiectiv, recunoscând în schimb rolul cercetătorului de parte și participant în evoluția realității studiate. În

locul „observațiilor” privind o realitate unificată, postmodernismul furnizează „interpretări” ce țin seama de structura socială și lingvistică pe care se sprijină crearea cunoașterii.

■ **Absența reperelor stabile și identități incerte.** Postmodernismul pune la îndoială gândirea modernistă legată de identitatea individuală, considerând că schimbările tehnologice, sociale și economice dizolvă construcțiile moderne sociolingvistice binar-contradictorii precum bărbat / femeie (postmodernismul consideră *persoana*), om / mașină (*resursa*) sau local / global (*partea din întreg*).

■ **Limite fluide.** La nivel conceptual, granițele bine conturate dintre teorii moderne concurente sau rivale (*liberalism-marxism, determinism tehnologic-constructivism social, politic-economic etc.*) devin permeabile în abordarea multiunghiulară din gândirea postmodernistă. La nivel empiric, practic, granițele dintre state, regiuni, culturi sau corporații devin din ce în ce mai vagi ca rezultat al schimbărilor economice, tehnologice și sociale.

■ **Economia cunoașterii.** Sunt în general acceptate emergența economiei cunoașterii și „demasificarea” producției ca elemente de postmodernitate ce au condus la „dezorganizarea” societății contemporane prin înlocuirea structurilor ierarhice cu rețele interconectate, a mass-mediei cu interactiv-media personalizate, cu apusul loialității de tip corporatist și apariția „muncitorilor în cunoaștere” (programatori, de exemplu) autonomi.

Perspectiva analitică și cadrul conceptual oferite de postmodernism aplicate în activitatea de informații

În *domeniul informațiilor*, considerat ca fiind cel mai fin și sensibil dintre structurile conservator-birocratice ale statului, eforturile s-au îndreptat în direcția **depășirii construcțiilor analitice unidimensionale** de tip post-„războiul rece” ori post-9/11 și pentru a **descrie și descifra schimbările** din mediul politic-instituțional, economic și social și, mai ales, pentru **adaptarea rapidă** a propriei identități (*structură / obiective / misiuni*) la aceste schimbări (*cu transformări în natura cunoașterii și modul de instituționalizare a activităților de cunoaștere*).

Este interesant de observat cum cele cinci teme majore ale postmodernismului se reflectă în schimbările de dată recentă din domeniul informațiilor⁹, astfel:

➤ **Fragmentarea țințelor, a obiectivelor și a misiunilor.**

Cunoașterea exhaustivă a dispărut odată cu „războiul rece”, iar relaxarea conceptuală (abordări incrementale și liniare) în comunitatea de informații a luat sfârșit în septembrie 2001, când s-a confruntat brusc cu o realitate neliniară, dinamică și haotică, ce reclama conturarea și individualizarea cât mai clară a țințelor, particularizarea obiectivelor și specializarea misiunilor (de exemplu, *fragmentarea țințelor*: nu combaterea corupției, ci compromiterea lui X sau destrămarea grupului Y; *fragmentarea obiectivelor*: nu cunoașterea anticipată etc., ci stabilirea modalității de acțiune; *fragmentarea misiunilor*: nu folosirea mijloacelor tehnice, ci instalarea mijlocului Z pe pereții de nord la locația W etc.).

➤ **Certitudini parțiale, nu incertitudini generale.**

În abordarea tradițional modernă, există o realitate obiectivă care trebuie înțeleasă și cunoscută cât mai bine, valorificarea unui produs informațional fiind o chestiune de oportunitate condiționată de echilibrul dintre nivelul de incertitudine și nevoia de acțiune.

Postmodernismul nu acceptă noțiunea de realitate obiectivă, ci interpretează manifestările exterioare ale diverselor fenomene și își ia libertatea de a destructura rezultatele în realități paralele sau complementare și admite, prin urmare, că la o singură întrebare pot exista mai multe răspunsuri.

În **BND** (*Bundesnachrichtendienst – Serviciul Federal de Informații din Germania*), de exemplu, există conceptul de *gestionare a beneficiarilor*, iar un întreg sector în departamentul de analiză are rolul de a descompune și modela produsul informațional în „felii” și „forme” care să poată fi asimilate de fiecare dintre beneficiari, căroră, altfel, „realitatea obiectivă” nu le-ar fi accesibilă. De asemenea, fiecare notă informativă, pe lângă relatarea sursei și alte observații, conține un segment ce cuprinde interpretarea și modul de implicare a ofițerului operativ.

⁹ Idem, pp. 97-98.

► **Identitatea.** Identitatea în domeniul informațiilor devine neclară atât la nivel micro (cadre), cât și macro (instituții). Identitatea personalului este pusă la încercare din mai multe direcții, cea mai importantă fiind acea determinată de progresul tehnologic și de atenuarea dihotomiei om / mașină (în procesul de prelucrare a informației, de exemplu, omul nu mai poate fi separat de calculatorul lui). La nivel macro, identitatea se dispersează prin subordonări sau coordonări multiple, participări în diverse organizații multinaționale, cu diversificarea continuă a beneficiarilor, atât pe plan național, cât și internațional („noi pentru cine lucrăm?”).

► **Limite fluide.** Diverse limite ale epocii moderne au devenit permeabile și stau ca mărturie în acest sens: cooperarea est-vest; transferul de tehnologii clasificate către sectorul privat ori, invers; externalizarea unor servicii în activitatea de informații și colaborarea cu sectorul corporatist (în domeniul IT, de exemplu), iar modul de organizare se deplasează dinspre structuri naționale verticale către rețele orizontale de cunoaștere și informare.

► **Falimentul „uzinei de informații”.** Reprezintă corespondentul în informații al declinului producției industriale de masă, produsele informaționale fiind din ce în ce mai puțin standardizate și din ce în ce mai mult personalizate, cu apariția unor „piețe” de nișă (beneficiari inediți, precum agenții, structuri de strategie ori supraveghere și control etc.).

Pentru a aprofunda aspectele anterior prezentate este util să analizăm modul în care elemente de schimbare definitorii pentru postmodernitate influențează activitatea de informații, fiind vorba despre *revoluția informatică*, „*explozia*” *surselor deschise* și *emergența operațiunilor informaționale*.

Revoluția informatică. Există analiști care consideră că telematica și tehnologiile digitale vor transforma structurile sociale, economice și politice în aceeași măsură în care au făcut-o în secolul trecut mașina, telefonul și televiziunea. Ceea ce este sigur este că tehnologia informației și a comunicațiilor (ICT) are efecte profunde în planul activității de informații, atât din punct de vedere organizațional, cât și cultural. Structurile birocratice de informații provin din era modernă și, în general, au ca model, „uzina de

informații”, sunt ierarhice, suprapuse în „burlan”, suprasaturate de middle-manageri și relativ inflexibile. În ziua de azi, ICT reclamă și permite în același timp structuri mai plate, cu rețele orizontale de activitate, mai flexibile, organizate și orientate pe obiective.

Implicațiile din punct de vedere cultural sunt pe cât de profunde, pe atât de dificil de evaluat. În orice caz, pe măsură ce cunoașterea devine un factor de producție tot mai important, se schimbă și creează valori, se organizează structuri specializate, apare o conștiință de sine și sentimentul specific de apartenență, precum și cel de recunoaștere socială, odată cu accesul la poziții înalte în ierarhia structurilor de informații.

„Explozia” surselor deschise. Importanța surselor deschise (OSINF – Open Source Information) a crescut foarte mult în ultima perioadă, ca efect al unor factori precum schimbări de natură geopolitică (statul autoritar a pierdut controlul surselor deschise) sau „revoluția informatică” în procesul de colectare, prelucrare și diseminare a informațiilor ori diversificarea și creșterea fără precedent a numărului ținutelor operative, care a făcut ca bazele de date ale comunităților de informații să fie depășite în raport cu sarcinile și misiunile. S-a ajuns în acest fel la situația în care exploatarea surselor deschise poate oferi o bază de pornire pentru întreaga activitate de informații și poate răspunde la multe întrebări de interes operativ.

Exploatarea surselor deschise ridică probleme fundamentale legate de *procesele* și *structurile* implicate în informații, deoarece într-un mediu OSINF se pune mereu întrebarea *ce este informația brută și care este valoarea adăugată într-un produs informațional* care trebuie să fie neapărat ceva mai mult decât rezultatul colacionării.

Tradiționalul compromis între *oportunitate*, *acuratețe* și *cuprindere* necesită reconsiderare într-o eră în care beneficiarul legal poate primi instantaneu rapoarte prin intermediul televiziunii prin satelit. OSINF crește suplimentar presiunea creată de „revoluția informatică” asupra structurilor de informații, iar rezultatul îl reprezintă, de regulă, crearea unor rețele orizontale, transnaționale și neclasificate, a căror eficiență ridică un

semn de întrebare privind integrarea pe verticală, secretizarea și compartimentarea ca principii tabu ale muncii de informații (în perioada 2004–2007, departamentul OSINF al BND a crescut numeric de aproximativ 2,5 ori, tendințe similare înregistrându-se și la CIA).

Operațiunile informaționale (IO – Information Operations).

Apar și influențează activitatea în aproape în toate domeniile vieții economice, politice și sociale. La fel ca și în celelalte domenii, și în informații acest tip de operațiuni presupune eforturi sistematice, profunde și pe termen lung, cu acumulări (date, analize) de ordin psihologic, cultural și politic, derulate de cele mai multe ori în medii, comunități ori rețele noninformative, în scopul de a descrie și înțelege cât mai bine țintele operative (operațiuni *ofensive*). De asemenea, este vorba despre monitorizarea cuprinzătoare și în timp real a spațiului informațional, prin posibilități proprii sau în cooperare cu rețele publice, private și transnaționale (operațiuni *defensive*).

Elementele definitorii ale postmodernității ca pârgă de evaluare a tendințelor și perspectivelor de evoluție în cadrul structurilor de informații

Dacă din cele de mai sus se poate aprecia asupra postmodernismului ca instrument de analiză și de interpretare a schimbărilor din lumea contemporană și felul în care acestea își lasă amprenta asupra activității de informații, este interesant de explorat posibilitățile de a evalua tendințe și a face previziuni pe baza temelor și elementelor definitorii ale postmodernității.

Tendințele și previziunile pot fi abordate pe **două coordonate**; din punct de vedere *organizatoric* și în plan *conceptual*.

O tendință vizibilă pe tot mapamondul este aceea de **transformare, de reformă** în cadrul structurilor de informații, iar principalul obiectiv îl reprezintă îmbunătățirea modului de organizare a activității, printr-o abordare de regulă modernă, adică tehnicistă și birocratică, drept efect al aplicării unor norme legale și pe baza concluziilor diferitelor comisii.

Apetența pentru comisii, specifică epocii moderne, nu va dispărea prea curând (*în Statele Unite, în noiembrie 2002 a fost înființată o comisie de evaluare a activității în comunitatea de informații, înainte ca precedentă, constituită imediat după 9/11 2001, să-și fi formulat concluziile*), iar soluțiile vor fi, în mod previzibil, cele cu care astfel de comisii ne-au obișnuit deja: **înființarea unei noi funcții de coordonare**, la un nivel superior (directori, directori executivi, consilieri pe probleme de ... etc.), **rearanjarea și restructurarea unor instituții**, prin modificarea unor subordonări sau coordonări, înființarea (integrarea) unor departamente noi etc. și **acordarea de noi atribuții autorităților competente**, ca o consecință logică a precedentelor două.

În planul imediat următor, este de așteptat însă ca, din cauza constrângerilor bugetare și nevoii de creștere a **capacității operaționale** (pentru a face față unor amenințări și ținte din ce mai diversificate și mai puțin convenționale), mai mult prin management decât ca efect al unor acte legislative, procesul de reformă să se orienteze spre **creșterea capabilităților** (în special în departamentele HUMINT), a căror lipsă nu poate fi compensată de organizare, indiferent cât de bine fundamentată, și **eliminarea structurilor intermediare**, așa-zis integratoare („burlane” organizatorice).

Nevoia de oportunitate în acțiuni va determina **coborârea** treptată a nivelului de decizie, **creșterea** gradului de autonomie funcțională și flexibilitate organizatorică și conceptuală (echipe constituite pe obiective sau misiuni, colective de specialiști care își pot schimba componența și lista de sarcini etc.). De aici, este previzibilă **apariția** unor instrumente administrative noi care să permită realocarea rapidă a personalului și resurselor ca răspuns la schimbările din spațiul informațional.

Creșterea capabilităților ICT la nivel de execuție (un sistem de videoconferințe, de exemplu) va influența radical modul de coordonare și va da un alt înțeles comunicării pe orizontală.

Nevoia de fuziune a surselor de informații și de a separa în timp cât mai scurt informațiile foarte importante de cele importante din avalanșa

informațională, **va transforma** modul de prelucrare și interpretare a datelor, prin programe expert, agenți informatici etc. și o reorientare a resurselor spre departamentele de analiză și evaluare.

Relativa izolare a personalului de analiză va cunoaște o diminuare prin colaborarea cu mediul academic, de afaceri, media etc. și, în general, cu toate sursele disponibile de expertiză.

De asemenea, nu este departe timpul când la **întocmirea** produselor informaționale **se va ține seama de particularitățile** de personalitate și abilitățile cognitive ale beneficiarilor.

O altă tendință o **reprezintă multiplicarea identității structurilor de informații** pe măsura diversificării competențelor și misiunilor. Serviciul Român de Informații este, de exemplu, autoritate națională în materie antiteroristă și în domeniul informațiilor clasificate, este parte într-o numeroasă serie de acorduri și protocoale, cu diverse sarcini și coordonări, este în membru în Conferința Central Europeană (MEC) și întreprinde demersuri pentru a accede în Grupul de la Berna. Este de așteptat ca acest proces de multiplicare a tipului de misiuni să se diminueze, iar structurile de informații să revină și să se concentreze pe „obiectul” principal de activitate.

Această identitate multiplă și complexă a structurilor de informații se transmite și personalului care se confruntă, pe de o parte, cu diversitatea misiunilor, iar pe de alta cu nevoia de specializare. Din această perspectivă, este posibil ca pe viitor, nivelul de acces la informații să depășească nivelul regulat de competență (o dezvoltare conceptuală a principiului *need to know*), iar pe de alta, ca pregătirea din punct de vedere psihologic a cadrelor să fie sistematică, profesionalizată, proactivă și extinsă la toate categoriile de personal.

De asemenea, ca efect al tendinței de a stabili un standard comun de securitate, cooperarea internațională va depăși barierele impuse de legislația sau de normele proprii de protecție, fiind previzibilă constituirea unor structuri informative comune autonome, conectate pe orizontală la rețelele naționale de informații.

În general, se poate aprecia că viitorul aparține structurilor plate și activității în rețele orizontale (prin comparație cu construcțiile ierarhice,

birocratice și rigide) și măsurilor simple și practice (față de planurile grandioase și complexe de transformare din epoca modernă), în scopul de a crea capacitățile de gestionare a provocărilor de securitate într-o lume dinamică, neliniară și haotică.

Concluzii

Elemente ale gândirii postmoderne pot constitui un **instrument util** în analiza, interpretarea, descrierea societății contemporane și evaluarea modului în care temele principale ale postmodernității se regăsesc în activitatea de informații.

De asemenea, postmodernismul **poate fi folosit** pentru evaluarea tendințelor de evoluție a modului de organizare și funcționare a structurilor de informații.

Ca răspuns la trăsăturile definitorii ale lumii contemporane, se poate aprecia că **domeniul informațiilor se îndreaptă spre instituții cu o structură cât mai plată**, lucrul în rețele orizontale, flexibilitate conceptuală, diversificarea capacităților.

Bibliografie selectivă

- A., Rathwell.** *Towards Postmodernism Intelligence, Intelligence and National Security*, Vol. 17, No. 3 (Autumn 2002). London: Frank Cass.
- Greg, Miller.** *CIA's ambitious post-9/11 spy plan crumbles*. Los Angeles Times, February 17, 2008.
- P. M., Rosenau.** (1992). *Postmodernism and the Social Sciences: Insights, Inroads and Intrusions*. Princeton, UP.
- J. F., Lyotard.** (1994). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Manchester UP.
- P., Drucker.** (1996). *Landmarks of Tomorrow: A Report on the New „Post-Modern World”*. London: Transaction Publishers.
- R., Robertson.** "Mapping the Global Condition: Globalization as the Central Concept", în *Waters et al.* 8 note 31.
- D., Bell.** (1999) *The Coming of Post-Industrial Society*. NY: Basic Books.